

8. АНАЛІТИКА

Наталія Іванівна Поліхун,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Інституту обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ

ORCID ID 0000-0002-0176-0752

УДК 378.1:530-057.87(045)

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ СХИЛЬНОСТІ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ОБДАРОВАНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

На базі робочого поняття «схильність до дослідницької діяльності» обґрунтовано методичні підходи до педагогічної діагностики схильності обдарованих старшокласників до дослідного пошуку. Представлено приклади методичних доробок діагностичного інструментарію для визначення відповідних схильностей. Запропоновано діагностичний комплекс, який надає можливість виокремити більш перспективну групу молоді, яка схильна до наукової творчості та долучається до освітніх програм і проєктів МАН України, що є важливим компонентом педагогічної підтримки та тьюторського супроводу дослідного пошуку членів МАН та допомагає під час розроблення методів і матеріалів для відбору учнів до освіти в закладах спеціалізованої освіти наукового спрямування.

Ключові слова: схильність до дослідницької діяльності; діагностичний інструментарій; спеціалізована освіта наукового спрямування.

З розвитком наук і технологій віддаляється горизонт невідомого. Для успішного існування в сучасному світі необхідно не лише мати поглиблені знання, а й талант створювати нове знання. «Талант – це здатність створювати нові уявлення, що якісно відрізняються від попередніх і відкривають нові можливості перед людством» [1, С. 20]. Професійний успіх фахівців залежить від уміння розв'язувати універсальні проблеми, що мають багато чинників залежності, невизначеності та поліфункціональності, яка формується роками. «Здатність мислення відкривати нове черпає свою продуктивність із когнітивного різноманіття особистості та різноманітності її ментальних відносин зі світом», а «метод наукового дослідження конститує особливий освітній інститут майбутнього, що діє як локус наукової обдарованості в парадигмально-диференційованій системі освіти» [2, С. 30–31]. У багатьох міжнародних звітах визначають потенційну нестачу людських ресурсів у ключових наукових спеціальностях і закликають до модернізації наукового навчання в середній освіті. «...Ми маємо вдосконалити освітній процес так, щоб покращити рівень підготовки майбутніх дослідників та інших його учасників, забезпечити їх необхідними знаннями, мо-

тиваціями та почуттям соціальної відповідальності для того, щоб вони могли брати активну участь в інноваційних процесах» [3].

Було встановлено [4], що дослідницька діяльність є більш інтегрованою, надпредметною та багатофункціональною діяльністю, що надає широкі можливості для інтелектуального розвитку особистості, формування багатьох затребуваних якостей із метою досягнення успіху в житті. Так, в експертному звіті Європейської комісії наголошено на унікальному співпадинні компетенцій, які необхідні для проведення наукових досліджень і компетенцій, що затребувані в різних професійних сферах сучасного суспільства [3]. «Зазначаючи метод наукових досліджень, ми передусім маємо на увазі цілеспрямоване навчання й виховання певної категорії молодих людей, що вибудовується та розвивається в контексті становлення спеціалізованого сегмента дослідної освіти» [2, С. 38]. У новому Законі України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII у ст. 21 «Про спеціалізовану освіту» виокремлено поняття «спеціалізована освіта наукового спрямування», а також визначено зародження нової педагогічної доктрини, яка констатує можливість оволодіння науковим та інженер-

ним методами дослідження на засадах поглибленого вивчення профільних предметів, набуття компетентностей, які необхідні для подальшої дослідно-експериментальної, конструкторської та винахідницької діяльності [5]. У ст. 26 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. наголошено, що «...державою створює умови для залучення учнівської молоді до наукової та науково-технічної діяльності через систему спеціалізованих загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, зокрема наукових ліцеїв і ліцеїв-інтернатів, Малу академію наук України або інші подібні установи позашкільної освіти» [6]. Національна академія педагогічних наук (НАПН) України розпочала цілеспрямовану дослідницьку діяльність щодо визначення концептуальних засад спеціалізованої освіти наукового спрямування [7; 8]. Серед проблем дослідження, до яких долучився Інститут обдарованої дитини НАПН України, є розроблення психолого-педагогічного інструментарію виявлення інтелектуально обдарованих дітей, схильних до дослідної діяльності (які будуть мати можливість навчатися в спеціалізованих закладах наукової освіти відповідно до здібностей) [8; 10].

Відповідно до результатів виконаного дослідження [11], нами було запропоновано робоче визначення поняття схильності до дослідницької діяльності, а саме: схильність до дослідницької діяльності – це позитивне, внутрішньо мотивоване ставлення (потреба, бажання, інтерес) до самостійного дослідного пошуку, на засадах якого формується усвідомлена потреба та стійкі інтереси до процесу дослідження. Схильність – це психологічна властивість, що визначає спрямованість особистості. Вона проявляється в діяльності та бажанні долучатись до неї, тобто в емоційному ставленні та вольовій налаштованості на виконання дослідного пошуку. Старшокласники, схильні до дослідної діяльності, проявляють підвищену увагу до предмета, явища чи процесу пошукової діяльності у формі стійкої зацікавленості, інтересу до пізнання визначеного об'єкта, заглибленого пізнання обраної галузі, що передбачає накопичення знань, умінь і навичок, паралельний розвиток здібностей та індивідуально-психологічних особливостей. Необхідно також зазначити, що схильності – це динамічна система, яка здатна до постійного розвитку в процесі відповідної діяльності, до виходу на самостійний, творчий рівень. «Наявність відповідної схильності суттєво впливає на формування здібностей до певної діяльності» [12, С. 447]. Паралельно зі схильністю розвиваються здібності залежно від внутрішніх і зовнішніх умов. Педагогічна значущість схильностей впливає з їхньої ролі в розвитку здібностей [10]. «Учителі мають допомагати учням правильно визначати власні схильності та створювати умови, що сприяють їхньому розвитку» [12, С. 447]. «Отримання бажаного результату сприяє лише такий педагогічний вплив, який правильно враховує потреби дитини, підлітка, юнака та спрямований на виховання

цих потреб через різні мотиви діяльності дитини» [12, С. 370]. Отже, проблема розроблення інструментарію педагогічної діагностики схильності інтелектуально обдарованих старшокласників до дослідницької діяльності, є актуальною в контексті: спеціалізованої освіти наукового спрямування; відбору обдарованих учнів до участі у спеціальних освітніх програмах для юних дослідників; цілеспрямованого педагогічного впливу і психолого-педагогічної підтримки обдарованих дітей, схильних до дослідної діяльності.

Метою нашої статті є обґрунтування на базі робочого поняття «схильність до дослідної діяльності» деякі методичні підходи до педагогічної діагностики схильності інтелектуально обдарованих старшокласників до дослідницького пошуку та представити приклади методичних доробок діагностичного інструментарію.

Захоплення науковою проблематикою постає головною характеристикою дослідника, що визначає коло його інтересів, а саме – прагнення до пошуку, збереження постійної внутрішньої допитливості, породженої бажанням до з'ясування невідомого, прагненням зрозуміти причини явищ тощо. Якщо відсутня допитливість і прагнення до оволодіння науковими знаннями й «одержимість пошуком», то в кращому випадку, створюється можливість досягти рівня вузько спрямованого ремісника за обраною галуззю. Дослідник – це людина, яка схильна стати розвідником, рухатися в невідоме, переборюючи перепони на шляху до виявлення суті. Діагностика схильності до дослідницької діяльності пов'язана з розробленням і використанням різних методів розпізнавання індивідуальних психологічних особливостей дитини в її поширених формах (тести, проективні методики, психофізіологічні методики, опитувальники) з метою прогнозування розвитку здібностей до наукової творчості, прийняття рішення про вплив на його поведінку в обраному напрямі [9; 10]. Педагогічна діагностика є передумовою для грамотної й успішної постановки і конструювання педагогічних задач, розроблення ефективних освітніх дій та операцій. Відповідний діагностичний інструментарій має виявити *мотиваційно-вольовий компонент* схильності учнів до дослідницької діяльності та *пізнавально-мотиваційний рівень* їхньої готовності, що надасть учителю можливість:

- виявити прояви схильності до дослідницької діяльності;
- визначити рівень стійкості пізнавальних інтересів;
- діагностувати пізнавальні, мотиваційні, лідерські, творчі характеристики обдарованих учнів і рівень їх проявів;
- визначити результативність освітнього процесу з набуття наукових знань та емоційно-вольової налаштованості на дослідницьку діяльність;
- здійснювати моніторинг у процесі формування наукових понять і навичок дослідницького пошуку;
- визначити ставлення учнів до наукової творчості, стійкість їх інтересів до дослідницького пошуку;

– спостерігати за установками на дотримання основних моральних норм (взаємодопомога, правдивість, відповідальність), яких потребує наукова спільнота й які представлено правилами наукової етики.

Поряд з оцінювальним, педагогічна діагностика має формувальний характер. Учням надають можливість: переконатись у наявності стійких інтересів до дослідного пошуку та підтримати мотивацію до пізнання нового, досягнень і соціального визнання; здійснювати самооцінювання та рефлексію освітнього процесу, а також стану готовності до виконання власного дослідження; підвищити рівень мотивації до дослідницької діяльності; коригувати наявні знання та навички під час використання наукового методу.

До спеціальних умов проведення педагогічної діагностики належать: вибір методів; розроблення інструментарію для фіксації, аналізу та збереження результатів; підбір дидактичних матеріалів. У ролі первинного інструмента педагогічної діагностики ми рекомендуємо використовувати *діагностичні таблиці*, які містять перелік якостей і навичок, що характерні для кожного структурного компонента дослідницької діяльності. Вони забезпечують успішність її виконання та відповідають готовності інтелектуально обдарованого старшокласника до дослідницького пошуку. Діагностичні таблиці формують на основі розроблених нами компонентів, критеріїв і показників схильності до дослідної діяльності [11, С. 29] та відповідної структури дослідницької діяльності учня, визначених умінь та навичок до кожного компонента й індивідуально-психологічних якостей учня-дослідника [11, С. 23–26]:

– *мотиваційно-оцінювальний* – мотиваційно-вольові якості учня: мотивація до пізнання нового, стійка зацікавленість в окремій галузі знань і пізнавальної активності, позитивне ставлення до наукової творчості;

– *особистісно-розвивальний* – пізнавальні якості учня: стійка пізнавальна активність, пізнавальний досвід, зацікавленість, допитливість, спостережливість, розвинена увага;

– *змістово-операційний* – інтелектуальні якості учня: здатність до аналізу, синтезу, групування, класифікації, узагальнення, моделювання, здатність до накопичення та систематизації знань; творчі якості учня: креативність, потреба у самовираженні та самореалізації, продуктивність; знаннєві показники: базові знання з окремих дисциплін, теоретичні знання з основ наукової діяльності;

– *організаційно-результативний* – організаційні якості: організованість, самостійність, дисциплінованість; оргдіяльнісні якості: планування, навички пошуку, навички відбору й опрацювання інформації, навички представлення інформації, комунікативні здібності; рефлексивні якості: самооцінювання, рефлексивні вміння [11, С. 28].

На першому етапі, коли учитель-дослідник збирає первинну інформацію про учня, інформує про можливості та перспективи дослідницького пошуку, мотивує й розкриває перспективи участі у програмах

МАН України, доцільно використовувати прямі методи педагогічної діагностики мотиваційно-потребнісної сфери особистості з використанням інструментарію прямих анкет, що формують питання «Хто? Що? Чому? Як?» Прикладом може слугувати анкета «Визначення установок щодо роботи в Малій академії наук України», метою якої є надання учням можливості визначитися щодо власного дослідницького пошуку в МАН України та здійснити перший етап їх відбору для участі в програмі. У процесі оцінювання результатів увагу необхідно звертати на мотиваційні ознаки – бажання та готовність долучитись до власного дослідного пошуку й проєктів МАН України.

Опитувальник «Наукові інтереси та захоплення» використовують з метою отримання додаткової інформації про респондента стосовно інтересу до дослідної діяльності, наявного досвіду та факторів підтримки. Методика використання передбачає очне інтерв'ювання або письмове опитування, що проводять індивідуально з кожним учасником. Під час оцінювання результатів необхідно звертати увагу на набутий дитиною досвід дослідної діяльності, наявність підтримки батьків і можливі досягнення. Необхідно також зазначити, що інтерес може мати ситуативний характер. Тому наступним кроком пропонуємо провести експертне оцінювання вчителями стосовно інтелектуально-творчого потенціалу відібраної групи учнів. Рекомендуємо скористатися перекладеним, модифікованим і доповненим нами опитувальником Дж. Рензулі «Шкала рейтингу поведінкових характеристик» з метою первинної діагностики обдарованості вчителем. Це опитування допоможе встановити пізнавальні, мотиваційні, творчі, лідерські характеристики учнів, а також поведінкові ознаки схильності до наукової творчості. Експертне оцінювання «Первинна діагностика обдарованої дитини вчителем» використовують для отримання додаткової інформації про респондента стосовно рівня його готовності до самостійного дослідного пошуку. Методика використання передбачає заповнення бланків учителями, які працюють з респондентами більше одного року, з використанням рейтингової шкали: у кожному блоці необхідно оцінювати частоту прояву пропонованих характеристик (1–4 балів), кожний пункт шкали оцінюють незалежно від інших, оцінювання відображає частоту проявів кожної характерної ознаки. Після проведення оцінювання підраховують суму балів за кожним блоком, згідно з чим доходять висновку про ступінь вираженості здібностей учня в певному виді діяльності. Наступний крок має на меті визначити стійкість інтересів учня до окремої предметної галузі знань, а також до науки й наукової творчості. В Інституті обдарованої дитини НАПН України розроблено профільно-діагностичний опитувальник «Карта інтересів» (Н. Бельська) та програмне забезпечення – комп'ютерний варіант діагностики (С. Галкін), який ми пропонуємо для використання з метою анкетування відібраної групи учнів. Необхідно зазначити, що підтвердженням схильності учнів до дослідної

діяльності є наявність на високому позитивному рівні інтересу до окремого предмета й позитивний показник інтересу до наукової творчості.

Мета цього діагностичного інструментарію полягає в тому, щоб встановити схильності (потреби в певній діяльності) та ставлення учнів до різних сфер професійної діяльності, зокрема до наукової (професійний інтерес може розглядатись як своєрідний індикатор відповідних здібностей). Методика використання передбачає, що комп'ютерну діагностику проводять індивідуально. Кожний учасник відповідає на запитання, а програма автоматично підраховує результати і формує характеристику (інструментом діагностики також може бути паперовий варіант анкети). Рангове місце кожного з показників узагальнено характеризує професійне спрямування нахилів учня. Показником схильності учнів до дослідницької діяльності є позитивна ступінь прояву інтересу до окремої сфери діяльності (або декількох) та до наукової творчості.

Педагогічну діагностику здійснюють також під час спостережень за активністю учнів у спонтанній та спеціально організованій діяльності. Інструментарієм для педагогічної діагностики є карти спостереження, що дають змогу фіксувати: індивідуальну динаміку та перспективи розвитку схильності до дослідної діяльності в кожній дитини під час комунікації з однолітками та дорослими; схильності до пізнавальної активності; прояви інтересів і вподобань відповідно до розвитку дитячої ініціативності, відповідальності та автономії; динаміку розвитку вміння планувати та організувати дослідний пошук з метою надання тьютор-

ської підтримки в засвоєнні наукового методу. Поряд із методом спостереження за поведінкою і діяльністю ефективним є використання аналізу продуктів/продукції діяльності, особливістю яких є те, що вони аналізують результати реальної діяльності людини. Для прикладу наведемо один із інструментів педагогічної діагностики схильності інтелектуально обдарованих старшокласників до дослідницької діяльності.

Анкета «Інтерес до науково-популярного видання»

Мета: визначити спрямування інтересів учня до певної наукової проблематики, оцінювання глибини інтересу до дослідного пошуку.

Методика використання: анкетування здійснюється на одному з перших занять спецкурсу. В аудиторії, де проводиться заняття, розміщено значну кількість різних науково-популярних журналів (наприклад: «Колосок», «Країна знань», «Школа юного вченого», «Наука и жизнь» тощо). Організатор дослідження спостерігає за проявом цікавості учнів до цієї літератури (коли вони заходять в аудиторію) і фіксує особливості поведінки кожного учня в *карті спостережень*. Під час заняття, кожному учню пропонують обрати один із науково-популярних журналів, ознайомитись з ним та обрати статтю, що зацікавила «з першого погляду» та викликала бажання ознайомитись з певною науковою проблемою (журнали можна міняти, але не затягувати процес пошуку). Після ознайомлення з журналами учням пропонують відповісти на запитання анкети (табл. 1).

Таблиця 1

Анкета

Юний друже, пропонуємо ознайомитися з науково популярним виданням і визначитися з проблематикою дослідження, яка тебе зацікавила.

1. Яка стаття (наукова проблема) найбільше тебе зацікавила? (запиши назву)			
2. У чому полягає актуальність обраної тобою наукової проблеми? (опиши коротко)			
3. Розв'язання цієї проблеми є актуальним для:			
а) тебе	б) школи	в) України	г) світу
4. Чи цікавився ти раніше цією проблематикою?			
а) уперше дізнався	б) зацікавився недавно	в) давно цікавлюсь	
5. Які нові ідеї з'явилися в тебе після ознайомлення з цією статтею? (опиши коротко)			
6. Чи хотів би ти отримати більше інформації з цієї наукової проблематики:			
а) так	б) ні	в) можливо	
7. Чи хотів би ти поділитися цією інформацією з однолітками:			
а) так	б) ні	в) можливо	
8. Чи хотів би ти поділитися цією інформацією зі вчителями:			
а) так	б) ні	в) можливо	
9. Чи хотів би ти поділитися цією інформацією з батьками:			
а) так	б) ні	в) можливо	
10. Чи хотів би ти написати реферативну роботу з цієї проблеми:			
а) так	б) ні	в) можливо	
11. Чи хотів би ти провести наукове дослідження з цієї проблеми:			
а) так	б) ні	в) можливо	
12. На які ще наукові проблеми ти звернув увагу під час ознайомлення з журналом?			

Примітка: Оцінювання результатів: проводиться якісне оцінювання інтересу до певної галузі знань та стійкості інтересу до наукового пошуку за показниками відповідей учня.

Окремо необхідно розглянути методичні підходи, які розроблено й апробовано в процесі відбору інтелектуально обдарованих старшокласників до участі в міжнародних конкурсах юних дослідників. Пропонований діагностичний метод: *оцінювання особливостей поведінки* дитини загалом, що спрямовано на встановлення трьох аспектів шкільної зрілості: 1) інтелектуальний, 2) соціальний, 3) емоційний. Вони визначають попередню готовність учня до самопрезентації, інтелектуальної дискусії, емоційної налаштованості. Цю методiku використовують під час відбору обдарованих учнів, переможців конкурсів МАН України до участі в міжнародних конкурсах юних дослідників (ICYS, EUCYS, Genius та ін.) в режимі відеоконференції. Після проведеного, за умовами конкурсу офлайн-тестування когнітивних та особистісних факторів, пов'язаних із виявленням творчих характеристик особистості, рівня самооцінювання, тривожності та мотивації (за комплексом психологічних тестів), оцінювання наукового рівня поданої на конкурс роботи та відповідного відбору претендентів до участі в наступних етапах конкурсу. Учасникам пропонують налаштувати онлайн-зв'язок і взяти участь у співбесіді з членами оргкомітету, коротко представити власне дослідження та відповіді на поставлені питання. Співбесіду проводять англійською мовою. За її результатами конкурсна комісія визначає рівень володіння англійською мовою для ведення наукової дискусії, а також оцінює їхню психологічну готовність до участі в міжнародних конкурсних змаганнях, наукову спрямованість, особистісну зрілість, мотиваційну налаштованість, рівень стресостійкості тощо. Після співбесіди, за сумарною оцінкою рецензованих робіт і психологічного тестування, формують рейтинговий список претендентів на участь у міжнародних конкурсах дослідних проєктів.

Таким чином, визначення схильності учнів до різного виду діяльності, зокрема дослідницької, надає можливість відібрати обдарованих дітей до спеціальних освітніх програм, що спрямовані на забезпечення їхніх пізнавальних потреб, а також наблизити освіту дитини до реалізації здібностей і життєвих планів. Педагогічна діагностика схильності до дослідної діяльності надає можливість виокремити більш перспективну групу молоді, схильної до наукової творчості, яка долучається до проєктів МАН України. Запропонована методика педагогічної діагностики схильності до дослідної діяльності інтелектуально обдарованих старшокласників може бути підґрунтям для подальших розробок методів і матеріалів для відбору учнів до освітньої діяльності у закладах спеціалізованої наукової освіти.

Використані літературні джерела

1. *Мурашковский Ю. С.* Секреты талантливого мышления / Ю. С. Мурашковский. – Рига, Латвия, 2015. – 264 с.
2. *Карпов А. О.* Метод научных исследований как дидактический инструмент исследовательского образования [Электронный ресурс] / А. О. Карпов // Инновации в

образовании. – 2014. – № 6. – С. 36–55. – Режим доступа: <http://sevcsb.ru/main/wp-content/uploads/2015/12/712.pdf>. – Загл. с экрана.

3. Report to the european commission of the expert group on science education, Science education for Responsible Citizenship [Electronic recourse]. – Access mode: http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA-26-893-EN-N.pdf. – Title of the screen.

4. Технології використання мережевих ресурсів для підготовки молоді до дослідницької діяльності : монографія / О. Ю. Буров, Н. І. Поліхун, В. В. Камишин, А. Т. Ашерев ; за ред. О. Ю. Булова. – Київ : Інформ. системи, 2012. – 416 с.

5. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>. – Назва з екрана.

6. Про наукову і науково-технічну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 25.11.2015 р. № 848-VIII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>. – Назва з екрана.

7. The New Ukrainian School [Electronic recourse]. – Access mode: <http://mon.gov.ua/Новини%202017/02/17/book-final-eng-cs-upd-16.01.2017.pdf>. – Title of the screen.

8. *Гоцуляк Ю. В.* Наукова освіта в Україні: теоретичний та нормативно-правовий контекст / Ю. В. Гоцуляк, М. С. Гальченко // Освіта та розвиток обдарованої особистості, 2016. – № 4. – С. 5–11. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_4_3. – Назва з екрана.

9. *Мельник М.* Психологічна діагностика особистісних чинників розвитку інтелектуальної обдарованості старшокласників / М. Мельник // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2017. – № 6 (61). – С. 17–20.

10. *Постова К. Г.* Психологічні умови розвитку дослідницьких здібностей обдарованих учнів : монографія / К. Г. Постова. – Київ : Ін-т обдар. дитини, 2014. – 96 с.

11. Педагогічна підтримка обдарованих дітей схильних до дослідницької діяльності : монографія / І. С. Волощук, Ю. В. Гоцуляк, В. Б. Дунець, Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, К. В. Сіпко, В. В. Тесленко. – Київ : Ін-т обдар. дитини, 2015. – 197 с.

12. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – Рівне : Волин. обереги, 2011. – 2-ге вид. доп. й виправ. – 552 с.

References

1. Murashkovskiy, Yu. S. (2015). *Sekrety talantlyvoho myshleniya*. Ryha [in Russian].
2. Karpov, A. O. (2014). *Metod nauchnykh yssledovaniy kak dydaktycheskyi ynstrument yssledovatel'skoho obrazovanyia* [Method of scientific research as a didactic tool for research education]. *Ynnovatsyy v obrazovanyu – Innovations in education*. 6. 36-55. Retrieved from <http://sevcsb.ru/main/wp-content/uploads/2015/12/712.pdf> [in Ukrainian].
3. *Report to the European commission of the expert group on science education, Science education for Responsible Citizenship* [Report to the European Commission of the expert group on science education, Science education for Responsible Citizenship]. Retrieved from http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA-26-893-EN-N.pdf [in Ukrainian].

4. Burov, O. Yu., Polikhun, N. I., Kamyshyn, V. V., Asherov, A. T. (2012). *Tekhnologii vykorystannia merezhevykh resursiv dlia pidhotovky molodi do doslidnytskoi diialnosti [Technologies of using network resources for training young people for research activities]*. O. Yu. Burov (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].

5. *Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 5 veres. 2017 r. № 2145-VIII [About education: Law of Ukraine from 5 September. 2017 p. № 2145-VIII]*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> [in Ukrainian].

6. *Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 25.11.2015 № 848-VIII [About scientific and scientific-technical activity: Law of Ukraine dated November 25, 2015 No. 848-VIII]*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page> [in Ukrainian].

7. *The New Ukrainian School*. Retrieved from <http://mon.gov.ua/Novyny%202017/02/17/book-final-eng-cs-upd-16.01.2017.pdf>.

8. Hotsuliak, Yu. V., & Halchenko, M. S. (2016). *Naukova osvita v Ukraini: teoretychnyi ta normatyvno-pravovyi kontekst [Scientific education in Ukraine: theoretical and normative-legal context]*. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted person*. 4, 5-11 [in Ukrainian].

9. Melnyk, M. (2017). *Psykhologichna diahnozyka osobystisnykh chynnykiv rozvytku intelektualnoi obdarovanosti starshoklasnykiv [Psychological diagnosis of personal factors of intellectual talent development of high school students]*. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of gifted person*. 6 (61), 17-20 [in Ukrainian].

10. Postova, K. H. (2014). *Psykhologichni umovy rozvytku doslidnytskykh zdibnosti obdarovanykh uchniv [Psychological conditions of development of research abilities of gifted students]*. Kyiv [in Ukrainian].

11. Voloshchuk, I. S., Hotsuliak, Yu. V., Dunets, V. B., Polikhun, N. I., Postova, K. H., Sipko, K. V., & Teslenko V. V. (2015). *Pedahohichna pidtrymka obdarovanykh ditei skhylnykh do doslidnytskoi diialnosti [Pedagogical support of gifted children susceptible to research activity]*. Kyiv [in Ukrainian].

12. Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]*. Rivne [in Ukrainian].

Polikhun Natalia

METHODICAL APPROACHES TO PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS OF PROPENSITY TO RESEARCH ACTIVITY IN INTELLECTUALLY GIFTED SENIOR SCHOOL STUDENTS

The article substantiates the methodological approaches to the pedagogical diagnostics of the propensity to researching activity in intellectually gifted high school students on the basis of the concept of “propensity to re-

search”. Propensity to research activity is a psychological property. It defines the focus of the individual and manifests itself in the drive for scientific research, emotional readiness to engage in research and development. Diagnostics of propensity to research is associated with the development and use of various methods for recognizing the child’s individual psychological characteristics in the most common forms (tests, projective techniques, psychophysiological techniques, questionnaires, and etc.). The diagnostics aims at forecasting the development of scientific creativity. Pedagogical diagnostics is a prerequisite for competent and successful development and determination of pedagogical tasks, and elaboration of effective educational activities. Examples of appropriate diagnostic tools developed for the determination of the propensity have been presented in the article. The proposed diagnostic complex makes it possible to identify the most promising groups of young people who have scientific creativity and are involved in educational programs and projects of the Junior Academy of Sciences of Ukraine. This research contributes to the further development of methods and materials for the selection of students to study in special educational institutions with the focus on science.

Key words: *propensity to research; diagnostic tools; specialized education with focus on science.*

Полихун Н. И.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКЕ СКЛОННОСТИ К ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНО ОДАРОВАННЫХ СТАРШЕКЛАСНИКОВ

На основе рабочего понятия «склонность к исследовательской деятельности» обоснованы методические подходы к педагогической диагностике склонности интеллектуально одаренных старшеклассников к исследовательскому поиску. Представлены примеры методических разработок диагностического инструментария для определения соответствующей склонности. Предложенный диагностический комплекс дает возможность выделить наиболее перспективную группу молодежи, склонной к научному творчеству, которая приобщается к образовательным программам и проектам МАН Украины, является важным компонентом педагогической поддержки и тьюторского сопровождения исследовательского поиска членов МАН и способствует дальнейшим разработкам методов и материалов для отбора учащихся к обучению в учреждениях специализированного образования научного направления.

Ключевые слова: *склонность к исследовательской деятельности; диагностический инструментарий; специализированное образование научного направления.*